

Cantatedienst zondag in de Nicolaaskerk

‘Christus, der ist mein Leben’, BWV 95

De zomer lijkt voorbij en dus is het tijd voor de Bach Cantorij. Aanstaaende zondag zijn koor, orkest en solisten om 19.30 uur weer te horen tijdens de interkerkelijke cantatedienst, dit keer in de Baarnse Nicolaaskerk. Voorganger is diaken J.A.M. Nieuwenhuis.

Onder de solisten twee nieuwe gezichten: sopraan Ilse van Wuijckhuijse en tenor Ronald Threels. Organist is Henk van Zonneveld. De algehele leiding is in de vertrouwde handen van Bas Ramselaar, die ook tekent voor de bassolo.

Cantate BWV 95 – Christus, der ist mein Leben

BWV 95 is bestemd voor de zestiende zondag na Trinitatis, het hoogfeest van de Heilige Drieëenheid dat valt op de eerste zondag na Pinksteren. Voor zover bekend schreef Bach vier cantates voor deze zondag. BWV 161 *Komm du süße Todesstunde* dateert van 1716, BWV 8 *Liebster Gott, wenn werd ich sterben* van 1724 en BWV 27 *Wer weiß, wie nahe mir mein Ende* van 1726. Geen vrolijke titels zo op het eerste oog. Het is dood en doodsverlangen wat de klok slaat. BWV 95 die aanstaande zondag gaat, heeft ogenschijnlijk een opgewekter titel: Christus, der ist mein Leben. Maar ja, schijn bedriegt.

De bijbehorende evangeliëlezing voor de 16de zondag na Trinitatis is Lucas 7, verzen 11-17, waarin over de opwekking van de jongeling uit Naïn wordt verteld. In een notendop: Jezus en de zijnen botsen in de nauwe stadspoort van Naïn op de rouwstoet van de jongeling, enig kind van een weduwe. Jezus ontfermt zich over de weklagende vrouw en zegt: “Ween niet.” Hij raakt de baar van de dode jongen aan en zegt: “Jongeling, ik zeg u, sta op.” En dat gebeurt dan ook.

In geen van de vier cantates verwerkt de Lutheraan Bach het verhaal van de wonderbaarlijke opwekking als een historisch gegeven. Hij ziet het als een metafoor voor het heil dat ons te wachten staat in een toekomstig leven na de dood. Dat mystiek doodsverlangen in de hoop te herrijzen als die jongeling toen in Naïn, dat is des poedels kern. Met dat perspectief voor ogen vallen tekst en noten in ieder van deze vier cantates feilloos op hun plaats.

Structuur van BWV 95

Opvallend is dat Bach in deze cantate vier begrafenis-hymnes uit vroeger tijden op rij gebruikt als steunpilaren voor zijn weloverdacht bouwwerk. Wrijf het de kerkganger goed onder de neus, lijkt het devies.

De cantate begint met een driedelige opening: de hymne "Christus, der ist mein Leben", het titelkoraal in heilige driekwartsmaat, dat zo plotseling stilvalt op ‘Sterben...’ en dan uitbarst in ‘... ist mein Gewinn’ (daar verraadt zich al de clou), culminerend in de zin ‘Mit Freud fahr ich dahin’. Tekstueel vormt deze zin de verbindende schakel met de hymne die later zal volgen ‘Mit Fried und Freud ich fahr dahin’, Martin Luthers parafrase van het Nunc Dimittis. Tussen beide koraalgedeelten zit een uiterst intrigerend intermezzo voor tenor, het personage dat het 18de eeuws doodsverlangen en stervensbereidheid verbeeldt. Bach verlaat de goed in het gehoor liggende driekwartsmaat, hij laat ons toehoorders vrij zweven in verschillende maatsoorten, sterker nog: het lijkt wel een maatloos vacuüm. Van alle banden los en vrijwel zonder enige begeleiding eindigt dit intermezzo met de woorden ‘mein Sterbelied ist schon

gemacht; ach dürft ich's heute singen!' Zonder onderbreking klinkt daarop dan Luthers koraal.

Van aards gewoel naar hemelse rust

'Nun, falsche Welt! nun hab ich weiter nichts mit dir zu tun', met deze boude uitspraak opent de sopraan haar recitatief dat, ook weer zonder onderbreking, overgaat naar de betoverende (3de) koraalmelodie 'Valet will ich dir geben, du arge, falsche Welt' waarna we via een kort recitatief aankomen bij de enige aria van deze cantate. Eén aria maar? Ja, maar wat voor één! Ruim zeven minuten tikt de klok voort. Net als in BWV 8 en BWV 161 klinken de doodsklokjes in het orkest, soms zijn het fluitjes dan weer tokkelende strijkers zoals hier. Mechanisch tikt de klok onverstoort voort, terwijl de hobo's het wielmechanisme verbeelden, inclusief na-ijlende echo's. Wachtend op de laatste slag in zijn stervensuur zingt de tenor, bijna gretig, keer op keer 'Ach schlage doch bald'.

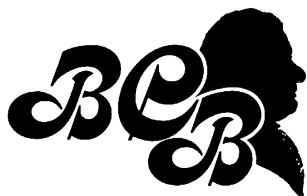
Een hunkerende en alleszins halsbrekende aria op engelachtige muziek. Uitersten zoeken elkaar op: adieu aards tranendal, welkom in de hemelse harmonie der sferen.

Een laatste boodschap resoneert in het daaropvolgende basrecitatief. Onomwonden wordt duidelijk dat de dood maar een slaap is, waarbij het lichaam tot rust komt en alle ondermaanse zorgen worden weggenomen door de goede Herder, die het verloren schaap weer terugbrengt naar de kudde: 'So kann ich nun mit frohen Sinnen mein selig Auferstehen auf meinem Heiland gründen'.

Klinkt tot besluit het 4de couplet uit Nikolaus Hermann's begrafenis hymne 'Weil du vom Tod erstanden bist, werd ich im Grab nicht bleiben; dein letztes Wort mein Auffahrt ist ... drum fahr ich hin mit Freuden' en zo zijn we weer terug bij het evangelie van Lucas, de lezing van de dag en dus bij de herrezen jongeling van Naïn. De slang bijt in zijn eigen staart, een volmaakte cirkelgang, mijn eind is mijn begin.

Christus, der ist mein Leben?

De eerste uitvoering van BWV 95 was op 12 september 1723. Aanstaande zondag, bijna 3 eeuwen later, klinkt deze cantate weer. Laat u niet afschrikken door al dat doodsverlangen. Bach en de dood, het is de allerbeste garantie voor goddelijke muziek. Laat u leiden door de geniale wijze waarop Bach de oeroude evangelietekst via theologisch goed gekozen trefwoorden en onovertroffen noten vertaalt naar een volmaakt compositorische eenheid. Daar kan eigenlijk geen preek tegenop.

Verzoeken dit vignet bij het artikel te plaatsen en –indien mogelijk– een foto van één van de vocale solisten (zie bijlage)